

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA

EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ

Srovnání statutární a efektivní daně z příjmů fyzických osob

Comparison of Statutory and Effective Individual Tax Rate

Student: Vít Veveričík

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Zuzana Rylová, Ph.D.

Ostrava 2014

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra účetnictví

Zadání bakalářské práce

Student: **Vít Veveričík**
Studijní program: B6208 Ekonomika a management
Studijní obor: 6202R049 Účetnictví a daně
Specializace: 00 Účetnictví a daně
Téma: Srovnání statistické a efektivní daně z příjmů fyzických osob
Comparison of Statutory and Effective Individual Tax Rate

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Charakteristika statistické a efektivní daně
 3. Vývoj statistické a efektivní daně od roku 1993
 4. Analýza skutečného daňového zatížení a jeho budoucí předpoklad
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

KOLEKTIV AUTORŮ. *Meritum Mzdy od A do Z 2013*. 10. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 572 s. ISBN 978-80-7357-998-2.
PELECH, Petr a Vladimír PELC. *Daně z příjmů: s komentářem 2013*. 13. vyd. Olomouc: ANAG, 2013. 1056 s. ISBN 978-80-7263-784-3.
ŠIROKÝ, Jan a kol. *Daňové teorie. S praktickou aplikací*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 301 s. ISBN 978-80-7400-005-8.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

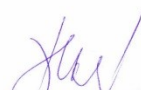
Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Zuzana Rylová, Ph.D.**

Datum zadání: 22.11.2013

Datum odevzdání: 09.05.2014

Ing. Jana Hakalová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracoval samostatně.

V Ostravě dne 9.5.2014

.....

Vít Veverčík

Obsah

Obsah	3
1 Úvod	6
2 Charakteristika Statutární a efektivní daně	7
2.1 Podstata daní v ekonomice	7
2.1.1 Funkce daní.....	7
2.2 Daňový systém a daňová soustava	8
2.3 Členění daní	8
2.4 Charakteristika daně z příjmu fyzických osob	9
2.4.1 Poplatník a předmět daně.....	9
2.4.2 Daňová povinnost poplatníka.....	11
2.4.3 Sazby daně	11
2.4.4 Daňové úlevy	12
2.5 Placení daně	13
2.6 Pojistné na sociální zabezpečení a na zdravotní pojištění	14
2.7 Obecná charakteristika statutární daně	15
2.8 Charakteristika efektivní daně	15
3 Vývoj efektivní a statutární daně od roku 1993	16
3.1 Rok 1993-1995	16
3.1.1 Nezdanitelné částky v roce 1993-1995	16
3.1.2 Sazby daně v roce 1993-1995	17
3.1.3 Výpočet zálohy na daň v roce 1994	18
3.1.4 Pojistné na zdravotní pojištění a sociální zabezpečení	19
3.1.5 Statutární daň a efektivní daň v roce 1993-1995	20

3.2 Rok 1996-2000	21
3.2.1 Odčitatelné položky a pojistné	21
3.2.2 Rok 1996	23
3.2.3 Efektivní a statutární daň v roce 1996.....	23
3.2.4 Rok 1997	24
3.2.5 Efektivní a statutární daň v roce 1997.....	24
3.2.6 Rok 1998	25
3.2.7 Efektivní a statutární daň v roce 1998.....	25
3.2.8 Roky 1999 - 2000.....	25
3.2.9 Efektivní a statutární daň v roce 1999-2000	26
3.3 2001-2005	27
3.3.1 Odčitatelné položky	27
3.3.2 Výpočet měsíční zálohy na daň	28
3.3.3 Pojistné na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění a sazby daně	28
3.3.4 Efektivní a statutární daň	29
3.4 2006-2007	30
3.4.1 Slevy na dani a daňové zvýhodnění	30
3.4.2 Sazby daně v roce 2006-2007	31
3.4.3 Výpočet měsíční zálohy na daň	31
3.4.4 Pojistné na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění	32
3.4.5 Statutární a efektivní daň v roce 2006 až 2007	32
3.5 2008-2013	33
3.5.1 Daňová reforma.....	33
3.5.2 Slevy na dani	33
3.5.3 Výpočet mzdy.....	34
3.5.4 Solidární daň.....	34
3.5.5 Pojistné na zdravotní pojištění, pojistné na sociální zabezpečení	35

3.5.6 Statutární a efektivní daň	36
3.6 Rok 2014.....	37
3.6.1 Sazba daně	37
3.6.2 Efektivní a statutární daň	37
4 Analýza skutečného daňového zatížení a jeho budoucí předpoklad	38
4.1 Rovná versus Progresivní daň	38
4.2 Analýza skutečného daňového zatížení u progresivního zdanění	39
4.3 Analýza skutečného daňového zatížení u lineární sazby daně	40
4.4 Analýza skutečného daňového zatížení v letech 1993 až 2014.....	41
4.4.1 Skutečné daňové zatížení při minimální mzdě.....	41
4.4.2 Skutečné daňové zatížení při průměrné mzdě.....	42
4.5 Budoucí předpoklad daňového zatížení.....	43
5 Závěr.....	43
Seznam použité literatury.....	45
Seznam zkratk	47
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	

1 Úvod

Daně se dotýkají každého člověka. Obzvláště daně z příjmů fyzických osob, které platí každý pracující občan. Často kladenou otázkou je jejich výše a dopad na nás, tedy jejich zátěž. Asi nikdo nechce platit vysoké daně, ale jen málo kdo ví jaká je jejich skutečná výše.

Cílem této práce je zjistit skutečnou výši daňového zatížení na poplatníka, tedy fyzickou osobu jako zaměstnance. I když jsou daňové sazby předem stanovené a jejich výše je známá, není skutečné daňové zatížení ve výši těchto sazeb. Těmto sazbám se dá říkat statutární daň. Oproti tomuto výrazu stojí daň efektivní, která by měla zachytit skutečný dopad daní na jednotlivé poplatníky. Důvod proč se liší daň efektivní od daně statutární je působením mnoha faktorů jak na výpočet, tak na různé slevy, odpočty a podobně.

V této práci je použita metoda deskripce, která popisuje zkoumané jevy. Další z použitých metod je analýza. Analýza je potřebná pro bližší pohled a lepší pochopení jednotlivých jevů. Poslední použitou metodou je metoda komparace, tedy porovnání skutečného daňového zatížení v jednotlivých letech.

Práce je složena z úvodu, tří hlavních kapitol a závěru. První kapitola je věnovaná obecnému popisu daně, daňového systému a konkrétnímu vysvětlení daně z příjmu fyzických osob, druhů sazeb, způsobu zdanění a vysvětlení způsobu výpočtu skutečné daňové zátěže.

Druhá kapitola se věnuje vývoji daňového zatížení v jednotlivých letech a cílem této kapitoly bylo seznámit s jednotlivými roky, konkrétně výši sazeb v jednotlivých letech, výši odčitatelných položek, respektive slev a způsob výpočtu měsíční zálohy na daň. Důležitým cílem druhé kapitoly bylo ukázat výši efektivního zdanění a efektivní sazby daně v jednotlivých letech a to na několika příkladech hrubých mezd.

Ve třetí kapitole je popsán rozdíl mezi progresivním a lineárním zdaněním a také analýza daňové zátěže jak u let s progresivním zdaněním, tak v letech se zdaněním lineárním a jejich vzájemná komparace. Dále je popsán vývoj skutečného zatížení u minimální a průměrné mzdy a v neposlední řadě předpoklad budoucího vývoje daňového zatížení.

2 Charakteristika Statutární a efektivní daně

Tato kapitola má za cíl vysvětlení daní, hlavně daně z příjmu fyzických osob jako jsou pojmy předmět daně, poplatník, sazby daně, úlevy na dani a podobně. Tyto a další následně vysvětlené pojmy jsou nutné pro pochopení významu a určení faktického daňového zatížení fyzických osob jako zaměstnanců.

2.1 Podstata daní v ekonomice

Daně mají v ekonomice v nejobecnějším pohledu zajistit příjmy do veřejných rozpočtů. Každý stát potřebuje ke svému fungování určité finanční prostředky a jedním ze zdrojů jsou daně. Vláda nevybírání daně jen pro pokrytí svých výdajů, ale také pro financování třech základních funkcí veřejných rozpočtů, a to jsou funkce alokační, funkce redistribuční a funkce stabilizační. Důvod, proč stát zasahuje do ekonomiky, je že samotný tržní mechanismus není schopen vykonávat všechny ekonomické funkce. Vládní nástroje hospodářské politiky mají v jistém smyslu opravovat a doplňovat tento tržní mechanismus.

2.1.1 Funkce daní

Jak již bylo zmíněno, daně by měly v ekonomice společně s veřejnými financemi plnit tři funkce a to alokační, redistribuční, stabilizační.

Alokační funkce daní řeší problematiku umísťování vládních výdajů a optimálního rozdělení mezi veřejnou a soukromou spotřebu. Vláda sice potřebuje k naplnění svých cílů disponovat určitými prostředky pro zásahy do ekonomiky, ale příliš rozsáhlý veřejný sektor by vedl k alokování i těch prostředků, které je možno efektivněji a s menšími náklady umísťovat prostřednictvím trhu.

Prostřednictvím daní a transferových plateb vláda ovlivňuje redistribuci důchodů. V ekonomice bez existence vlády by vlastnictví zdrojů, dovedností, zručností a určitých dispozic vedlo k nezvratnému rozdělení bohatství a důchodů, které by mělo za následek drastické zvýšení rozdílů mezi obyvatelstvem. Vláda odnímá část důchodů poplatníků a poskytováním transferových plateb modifikuje prvotní distribuci.

Na stabilizační funkci existují dvě teorie, teorie keynesovská a neoklasická. Podle keynesovské teorie efektivní poptávka určuje úroveň produkce a její nedostatečná výše může vést k poklesu příjmů ekonomických subjektů. Vláda má v této situaci do ekonomiky zasahovat, a to zejména prostřednictvím změn daní a vládních výdajů. Neoklasické teorie jsou při hodnocení fiskální politiky, jakožto účinného nástroje zasahování státu do ekonomiky,

značně skeptické. Ekonomové tohoto zaměření nepřisuzují veřejným financím, tedy ani daním, funkci stabilizátora ekonomiky a odmítají význam daní jako prostředku využitelného k makroekonomické regulaci. Jejich přínos k daňové teorii spočívá především v rozpracování distribuční a alokační funkce daní. (Šíroký 2008)

2.2 Daňový systém a daňová soustava

Daňová soustava představuje souhrn daní vybíraných v určitém státě v určitém čase. Z právního hlediska to jsou jednotlivé daně upravené v daňových zákonech. K faktorům ovlivňujícím uspořádání daňové soustavy patří velikost státu a jeho územní členění, tradice způsobu výběru daní, ale i přijaté závazky plynoucí ze zapojení do mezinárodních integračních procesů.

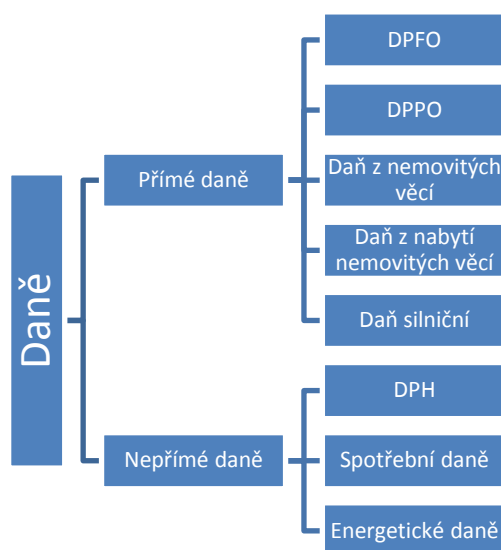
Daňový systém je širší pojem než daňová soustava. Zahrnuje (kromě daňové soustavy) i právně, organizačně a technicky konstituovaný systém institucí, které zabezpečují správu daní, jejich vyměřování, vymáhání a kontrolu a rovněž systém nástrojů, metod a pracovních postupů, které tyto instituce uplatňují ve vztahu k daňovým subjektům.

2.3 Členění daní

Základní členění daní lze rozdělit do dvou skupin a to na daně přímé a daně nepřímé. Přímé daně jsou vyměřeny z důchodu poplatníka nebo z jeho majetku. Daně jsou předem předepsány a poplatník nemůže jejich část přenést na další ekonomické subjekty. Mezi daně přímé můžeme zařadit jak daně důchodové, tedy daně z příjmů jednak fyzických, ale i právnických osob a daně majetkové, například daň dědická, daň darovací, daň z nemovitosti a podobně.

Druhou skupinou jsou daně nepřímé, které jsou placené a vybírané prostřednictvím cen zboží a služeb nakupovaných poplatníkem, ale odváděny jsou prostřednictvím plátce. I daně nepřímé lze dělit na další dvě skupiny a to na daně selektivní, jakými jsou spotřební daně a daň univerzální, která se týká veškerého zboží a služeb, tedy daň z přidané hodnoty.

Obr. 2.1 Členění daní

Vlastní zpracování

2.4 Charakteristika daně z příjmu fyzických osob

Daň je povinná zákonem předem určená platba do veřejného rozpočtu, která se vyznačuje neúčelovostí a neekvivalentností, tedy ukládá se jako jednostranná povinnost bez nároku na plnění ze strany státu. Daně jsou placeny pravidelně v určitých intervalech, nebo při určitých okolnostech. Daň z příjmu fyzických osob nebo taky osobní důchodová daň se dotýká všech ekonomicky aktivních obyvatel (poplatníků) a proto je jednou z nejznámějších daní. Tato daň je nezbytnou součástí téměř každého daňového systému. V České republice byla zavedena 1. 1. 1993 a je zakotvena v zákoně č. 586/1992 Sb. o daních z příjmu platném pro dané zdaňovací období. Předchůdcem daně z příjmu fyzických osob byla daň ze mzdy. Důchodová daň je také jedním z nejvýznamnějších příjmů veřejných rozpočtů.

2.4.1 Poplatník a předmět daně

Dle Vančurové a Láchové (2010) je poplatník daňový subjekt, jehož předmět (zejména příjem nebo majetek) je dani podroben. Poplatníkem daně z příjmu fyzických osob jsou fyzické osoby, které pobírají příjmy z § 6 až § 10. Daň se zjišťuje za zdaňovací období, které je u daně z příjmu fyzických osob vždy kalendářní rok. Poplatníci této daně se dělí dle rozsahu své daňové povinnosti a to na poplatníky s neomezenou daňovou povinností a poplatníky s omezenou daňovou povinností.

Poplatníci s neomezenou daňovou povinností tzv. daňoví rezidenti jsou fyzické osoby, které mají na území České republiky bydliště, nebo se zde obvykle zdržují. Státní občanství zde není rozhodující. Tito poplatníci mají neomezenou daňovou povinnost, tudíž podléhají zdanění jak ze svých příjmů plynoucích jim ze zdrojů z tuzemska, tak i z ciziny.

Poplatníci s omezenou daňovou povinností tzv. daňoví nerezidenti jsou poplatníci, kteří na našem území nemají bydliště a ani se zde obvykle nezdržují, tj. nezdržují se na našem území ani 183 dnů v kalendářním roce. Tito poplatníci mají daňovou povinnost, která se vztahuje pouze na jejich příjmy plynoucí jim ze zdrojů na našem území. Za nerezidenty se taktéž považují osoby, které se na našem území zdržují déle než 183 dní za účelem studia nebo léčení.

U daně z příjmu by měl být kladen důraz na spravedlnost a to ve smyslu, že by měla zahrnovat co nejvíce různých důchodů osoby. Příjmy některých poplatníků nemusejí být ve formě peněžních částek, nýbrž ve formě příjmů naturálních či příjmů jiného charakteru. Široký (2008) tvrdí, chceme-li je při stanovení daně komplexně postihnout, musí být osobní důchodová daň univerzální syntetickou daní, jež sumarizuje rozdílné formy důchodů poplatníka ze všech zdrojů a svoji jednotnou zákonnou úpravou dopadá na tyto různé druhy příjmů jednotně.

Daně z příjmu podléhají všechny příjmy, které jsou podle zákona předmětem daně a nejsou od daně osvobozeny. Předmětem daně jsou příjmy ze závislé činnosti § 6, příjmy ze samostatné činnosti § 7, příjmy z kapitálového majetku § 8, příjmy z nájmu § 9 a ostatní příjmy § 10. Tyto příjmy mohou být jak peněžní, nepeněžní či dosažené směnou. Nepeněžní příjem se oceňuje podle právního předpisu upravujícího oceňování majetku, jako pětinasobek hodnoty ročního plnění, pokud příjem spočívá v jiném majetkovém prospěchu, jehož obsahem je opakující se plnění na dobu neurčitou, života člověka nebo delší než 5 let. Příjmy ze závislé činnosti jsou plnění v podobě příjmu ze současného nebo dřívějšího pracovněprávního, služebního nebo členského poměru a obdobného poměru, v nichž poplatník při výkonu práce pro plátce příjmu, je povinen dbát příkazů plátce a funkčního požitku. Další příjmy patřící do § 6, jsou příjmy za práci člena družstva, společníka společnosti s ručením omezeným, komanditisty komanditní společnosti, odměny člena orgánu právnické osoby, orgánu právnické osoby, likvidátora.

2.4.2 Daňová povinnost poplatníka

Fyzické osobě se stanoví z úhrnu jeho různých příjmů, které dosáhne ve zdaňovacím období a to po skončení kalendářního roku. Má-li tedy poplatník ve zdaňovacím období více druhů příjmů, stanoví se jeho celoroční daňový základ ze součtu těchto dílčích daňových základů a to včetně dílčího daňového základu z příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků. Některé příjmy vyplácené ze zdrojů v České republice jsou zdaňovány zvláštní sazbou a to srážkou z příjmu, kterou provádí plátce a poplatník tyto příjmy již nebude zdaňovat.

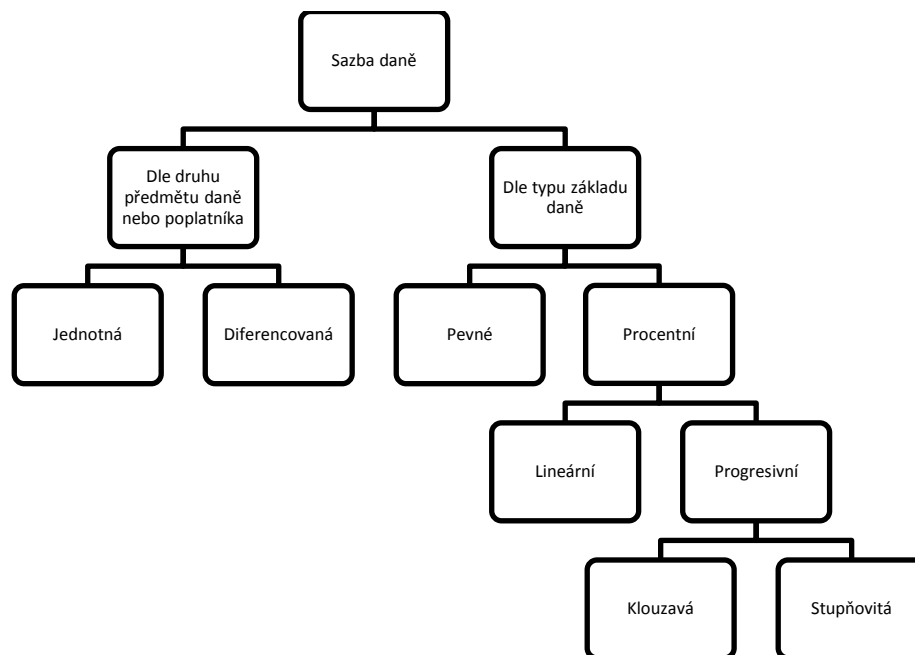
2.4.3 Sazby daně

Sazbu daně můžeme chápat jako určitý algoritmus, prostřednictvím něhož můžeme ze základu daně vypočítat daňovou povinnost. V daňové politice je používáno několik druhů sazeb daně, které můžeme dělit dle jejich typu. Jedním typem jsou sazby procentní (relativní) a pevné. Procentní sazby vyžadují, aby byl základ daně vyjádřen v penězích. U daně z příjmu jsou využívány nejčastěji lineární a progresivní sazba daně. Lineární sazba daně spočívá v rovnoměrném růstu daně a daňového základu. Jednou z výhod lineární sazby daně je jednoduchost výpočtu. Další způsob je progresivní zdanění, kdy sazba daně roste společně se základem daně, tzn. čím vyšší je základ daně, tím vyšší je sazba daně. Tento růst není s každou korunou, ale základ daně je nejčastěji rozdělen do určitých pásem. Tím je zdaněna vyšší sazbou částka, která přesáhne hranici pásma, tento výpočet se nazývá klouzavá progresse.

Pevná sazba se stanoví peněžní jednotkou na objemovou jednotku základu daně, takže základ daně není vyjádřen v penězích, ale objemových jednotkách (kusy, kilogramy, litry, metry, apod.)

Dále lze sazby daně rozdělit dle druhu předmětu daně na jednotné a diferencované. Jednotná sazba daně je sazba, která je pro všechny předměty daně stejná. Diferencovaná sazba se různí dle druhů předmětu daně, například základní a snížená sazba daně z přidané hodnoty.

Obr. 2.2 Členění sazeb daní

Zdroj: Vančurová, Láchová (2010); vlastní zpracování

2.4.4 Daňové úlevy

Daňové úlevy mají formu vynětí ze základu daně, tedy odečtení fixní nominální částky od daňového základu. Jejich hodnota se společně s daňovými zápočty promítá do změny efektivní sazby daně. Daňové úlevy mohou být dvojího druhu a to standardní a nestandardní.

Standardně lze od daňového základu odečíst nezdánitelné částky z titulu samotné existence osoby tzv. nezdánitelné minimum, které má vyjadřovat určitou hodnotu nutných sociálních výdajů poplatníka. A to z důvodu vyživování dalších osob ve společné domácnosti, jako je jeden z manželů nebo dítě. Úlevy tohoto druhu jsou většinou stanoveny pevnou částkou.

Nestandardní úlevy formou odčitatelných položek jsou naopak určeny stropem své hodnoty, jsou limitovány do určité výše. Důvod pro jejich existenci a počet lze hledat v makroekonomických cílech vlády, ve snaze podpořit určitý druh investování, pojištění či spoření, ovlivnit chování poplatníků. Většinou se týkají možnosti odpočtů úroků z hypoték, poskytování darů na charitativní účely apod.

2.5 Placení daně

O výši daně na základě stanovených pravidel rozhoduje stát, výpočet daně je však spojen s určitými administrativními náklady. Stát se samozřejmě snaží svoje administrativní náklady minimalizovat. Proto se výběr daně provádí prostřednictvím zákonem určené povinnosti daňového subjektu vypočítat si výši daně. Daňový subjekt bývá povinen sdělit správci daně skutečnosti nutné pro vyměření daně, zpravidla prostřednictvím předepsaných formulářů tzv. daňových přiznání a to v termínu stanoveném daňovým zákonem. Kromě toho je povinen odvést daň předepsaným způsobem, taktéž v termínu stanoveném daným zákonem, lhůty pro odvod daně se nazývají lhůtami splatnosti. Daňové přiznání se podává za každé zdaňovací období. Vzhledem k tomu, že zdaňovací období u většiny daní je kalendářní rok, výběrem daně jednorázově pouze v termínu pro podání daňového přiznání by znamenal jednak vysoké nároky na výši likvidních prostředků v ekonomice a jednak by vedl k velmi nerovnoměrnému časovému plnění veřejných rozpočtů. Proto se, zejména u vyšších výběrů daní realizují formou postupného částečného plnění. Zpravidla u daní běžných jako je daň z příjmu, se daňovým subjektům obvykle určí povinnost již v průběhu zdaňovacího období odvádět zálohy na daň. Záloha na daň je platba, kterou je daňový subjekt povinen odvádět před vyměření daňové povinnosti za zdaňovací období. Po stanovení výše daně budou zálohy na její úhradu započítány. Charakteristickou vlastností záloh je skutečnost, že jsou zúčtovatelné. To znamená, že nepředstavují definitivní splnění daňové povinnosti za dané zdaňovací období. Ve lhůtě splatnosti, kdy je daň přesně stanovena, se vyrovnává pouze rozdíl mezi velikostí daně za zdaňovací období a zaplacenými zálohami v daném zdaňovacím období. Jsou-li zálohy nižší než daňová povinnost, potom je daňový subjekt povinen uhradit nedoplatek daně, jsou-li naopak vyšší, vzniká daňovému subjektu přeplatek na dani.

Dalším způsobem placení daně, jsou splátky daně, což je postupné plnění již stanovené daňové povinnosti v průběhu zdaňovacího období, na které se daň vyměřuje. Velikost splátek je zpravidla určena jako poměrná část daňové povinnosti.

Z hlediska rychlosti výběru daně, jednoduchosti i minimalizace daňových úniků, se jeví vhodnějším výběrem daně z příjmu prostřednictvím srážky daně u zdroje příjmu. Srážka daně je výběrem daně se dvěma daňovými subjekty a to plátcem daně, který je přímo daňovým subjektem, daň vypočte a pod svou majetkovou odpovědností odvede a poplatníkem, z jehož příjmu plátce daně srážku provede a který je nepřímým,

zprostředkovaným daňovým subjektem. Řádně provedená srážka daně je konečným plněním daňové povinnosti. Výběr daně srážkou u zdroje příjmu de facto zamezuje použití progresivní sazby daně.

Obdobně může být vybírána daň i formou zálohy na daň u zdroje, který kombinuje mechanismus srážkové daně se zálohovým principem zúčtování. Zálohu na daň u zdroje vypočte a odvede plátce daně, tj. osoba která příjem vyplácí. Tento způsob výběru daně už umožňuje uplatnění progresivní sazby daně, tedy ho lze aplikovat i u rozhodujících druhů příjmů. Základem pro výpočet daně je díl základu daně z příjmu za část běžného zdaňovacího období poplatníka, tedy příjemce příjmu. Takto se například vybírá záloha na daň z příjmu fyzických osob z měsíční mzdy. Zálohy na daň u zdroje jsou pochopitelně zúčtované a to prostřednictvím daňového přiznání podaného samotným poplatníkem, nebo zjednodušeně tzv. vyrovnáním záloh provedeným plátcem daně.

2.6 Pojistné na sociální zabezpečení a na zdravotní pojištění

Jedním z hlavních aspektů ovlivňující skutečnou daňovou povinnost je právě pojistné. Sociální pojištění má specifické postavení. Z ekonomického hlediska i z pohledu daňového subjektu, fyzické osoby, je toto pojistné daní protože je povinné. Na druhou stranu vykazuje sociální pojistné určité znaky ekvivalentnosti a účelovosti (čím více osob do systému přispívá, tím vyšší nároky ji z něho plynou), čímž se liší od jiných daní. Pojistné na sociální zabezpečení je založeno na pojistném principu, tj. pravidelné placení příspěvků pojistného. Vybraná částka je příjmem veřejného rozpočtu. Pojistné na sociální zabezpečení zahrnuje nemocenské pojištění, důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. (Vančurová, Láchová 2010)

Zdravotní pojištění je povinné pro každého občana České republiky. Buď si je jej povinen platit každý občan, nebo je za něj hrazeno státem (důchodci, studenti, děti). Zdravotní pojištění slouží k úhradě nákladů zdravotní péče. Plně jsou hrazeny nezbytné lékařské zákroky, léky a zdravotnický materiál. Každý pojištěný má nárok na bezplatnou základní zdravotní péči.

2.7 Obecná charakteristika statutární daně

Statutární sazba daně je předem stanovená sazba nejčastěji procentuální. Konkrétní sazby daně určují jednotlivé zákony, u daně z příjmu fyzických osob je to §16 zákona o dani z příjmu. Statutární daň není vhodným ukazatelem pro porovnání skutečného daňového zatížení a to jak na úrovni jednotlivých osob, tak na úrovni států. Tato skutečnost vyplývá z rozdílného výpočtu mzdy na úrovni států a na rozdílně uplatňovaných slevách a odpočtech u jednotlivých osob. Problém spočívá jak v samotném základu daně, který se během let může měnit, jako se stalo v roce 2008 při reformě veřejných financí, tak v slevách které může poplatník uplatnit. Z toho důvodu lze statutární daň použít pouze pro základní porovnání daňového zatížení.

2.8 Charakteristika efektivní daně

Protože srovnání pomocí statutární daně je nedostačující, je nutno daňové zatížení zkoumat faktickou daní, tedy daní efektivní. Efektivní daň je daň, kterou poplatník skutečně odvede. Na tuto daň působí mnoho faktorů, například způsob výpočtu daňového základu, výše uplatňovaných slev a daňových zvýhodnění. Efektivní daň zohledňuje jak daň statutární, tak jednotlivé faktory. Zkoumání faktického zatížení daní z příjmu u fyzické osoby lze provádět pomocí dvou způsobů. Jedním z nich je efektivní zdanění a efektivní sazba daně. Oba tyto ukazatele jsou procentuální.

Efektivní sazba daně je podíl skutečně odvedené daně na hrubé mzdě, respektive platu zaměstnance. Tzn. výsledná daň /hrubá mzda zaměstnance. U tohoto ukazatele zkoumáme jen odvod daně na hrubé mzdě a neuvažujeme o platbě pojistného na sociální zabezpečení a pojistného na zdravotní pojištění.

$$ESD=(VD\div HM)\cdot 100 \quad (2.3)$$

Efektivní zdanění spočívá v podílu celkového daňového zatížení (tzn. součet celkové výsledné daně, odvod pojistného na sociální zabezpečení a pojistného na zdravotní pojištění), na hrubé mzdě zaměstnance.

$$EZ=[(VD+POJ)\div HM]\cdot 100 \quad (2.4)$$

V mezinárodním srovnání jsou nutné oba ukazatele, neboť se postupy pro výpočet měsíčních záloh na daň různí a různí se i procentuální sazba pojistného na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění.

3 Vývoj efektivní a statutární daně od roku 1993

3.1 Rok 1993-1995

3.1.1 Nezdánitelné částky v roce 1993-1995

Do zdaňování příjmů fyzických osob jsou promítnuty i sociální prvky, dále se zde zohledňují zdravotní a rodinné poměry poplatníků a to formou odčitatelných částek ze základu daně. Tyto nezdánitelné částky jsou stanoveny v § 15 zákona pevnou částkou bez ohledu na to, jak vysoký je příjem poplatníka a daň se z nich nevybírám. O takto stanovené nezdánitelné částky se sníží celoroční základ daně poplatníka. Má-li poplatník příjem ze závislé činnosti a zaměstnavatel mu měsíčně strhává zálohy na daň, může plátce uplatnit odpočet ve výši jedné dvanáctiny, ale pouze v zákonem stanovených případech.

Schéma výpočtu základu daně z příjmu ze závislé činnosti a přehled ročních odpočtů nezdánitelných částek, které se odečítají ze základu daně v roce 1993 až 1995.

Příjmy ze závislé činnosti

- Pojistné do fondů

= Základ daně

- 20 400 Kč ročně základní nezdánitelná částka (nejedná-li se o starobního důchodce). V roce 1994 se částka zvýšila na 21 600 Kč a v roce 1995 byla částka opět zvýšena na 24 000 Kč.

- 9 000 Kč ročně na každé vyživované dítě v domácnosti (bez ohledu na počet dětí). V roce 1994 byla částka zvýšena na 10 800 Kč a v následujícím roce, tedy roce 1995 byla výše nezdánitelné částky 12 000 Kč.

- 12 000 Kč ročně na manžela (-ku) žijící v domácnosti s vlastním ročním příjmem nižším než 21 600 Kč. V roce 1995 musí být příjem druhého z manželů nižší než 24 000 Kč.

- 12 000 Kč ročně je-li manžel (-ka) držitelem průkazu ZTP-P.

- 6 000 Kč ročně pobírá-li poplatník částečný invalidní důchod.

- 12 000 Kč ročně pobírá-li invalidní důchod.

- 36 000 Kč ročně je-li poplatník držitelem průkazu ZTP-P.

- 6 000 Kč ročně je-li poplatník žákem nebo studentem a má příjem ze závislé činnosti. Tato odčitatelná položka platí až od roku 1994.

- Min. částka přesahující 1 000 Kč, nebo 2 % ze základu daně, nejvýše však 10 % základu daně na dary na veřejně prospěšné účely.

= Základ daně snížený o nezdanitelnou část základu daně.

20 400 Kč ročně na poplatníka, jako tzv. základní nezdanitelná částka. Pro výpočet daňové zálohy se z měsíčního příjmu ze závislé činnosti a funkčních požitků odečítá jedna dvanáctina, tj. 1 700 Kč. V roce 1994 se odečítá měsíčně 1 800 Kč a v roce 1995 2 000 Kč.

9 000 Kč ročně vyživuje-li poplatník dítě žijícím s ním v domácnosti. Počet dětí není omezen. Pro výpočet daňové zálohy z měsíčního příjmu ze závislé činnosti, se odečítá jedna dvanáctina, tedy 750 Kč na dítě. Od roku 1994 se měsíčně odečítá 900 Kč. A v roce 1995 lze odečíst 1 000 Kč.

6 000 Kč ročně, je-li poplatník poživitelem částečného invalidního důchodu a při souběhu nároků na starobní a částečný důchod. Při výpočtu daňové zálohy z měsíční mzdy 500 Kč.

12 000 Kč ročně, je-li poplatník poživitelem invalidního či jiného důchodu, jehož jednou z podmínek pro přiznání je invalidita, nebo je poplatník podle zvláštních předpisů invalidní, avšak jeho žádost o invalidní důchod byla zamítnuta z jiných důvodů než proto, že není invalidní. Dále při souběhu nároku na starobní nebo invalidní důchod. Při výpočtu daňové zálohy z měsíční mzdy 1 000 Kč měsíčně.

36 000 Kč ročně, je-li poplatník držitelem průkazu ZTP-P. Měsíčně při výpočtu daňové zálohy 3 000 Kč.

6 000 Kč ročně, je-li poplatník žákem nebo studentem soustavně se připravujícím na budoucí povolání studiem nebo předepsaným výcvikem a pokud takovému poplatníkovi plynou příjmy ze závislé činnosti podle § 6 odst. 1 písm. a) zákona. Při výpočtu daňové zálohy z měsíční mzdy 500 Kč. Tuto nezdanitelnou částku lze uplatnit až od roku 1994.

3.1.2 Sazby daně v roce 1993-1995

Dle § 16 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu jsou stanoveny jednotlivé sazby daně z příjmu fyzických osob. Sazba daně je klouzavě progresivní. Daň se počítá ze základu daně sníženého o nezdanitelnou část daně, zaokrouhleného na celé stokoruny dolů.

Zálohy na daň z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti a funkčních požitků, se vypočítá podle sazeb daně pro měsíční období ze zdanitelné mzdy za kalendářní měsíc, zaokrouhlené do 100 Kč na celé koruny nahoru a nad 100 Kč na celé stokoruny nahoru.

Pro výpočet záloh z měsíční mzdy jsou závazné sazby záloh z níže uvedené tabulky.

Tab. 3.1.1 Sazby daně pro rok 1993 až 1995

Zdanitelná mzda		Záloha		Ze zdanitelné mzdy přesahující Kč
Přes Kč	Do Kč	Kč	a %	
	5 000		15	
5 000	10 000	750	20	5 000
10 000	15 000	1 750	25	10 000
15 000	45 000	3 000	32	15 000
45 000	90 000	12 600	40	45 000
90 000	a výše	30 600	43,44,47	90 000

Zdroj: Zákon o dani z příjmy FO pro roky 1993 až 1995; vlastní zpracování

Zálohy na daň z odměn členů statutárních orgánů a dalších právnických osob se sráží sazbou ve výši 25 %.

3.1.3 Výpočet zálohy na daň v roce 1994

Základ pro výpočet se stanoví tak, že od úhrnného měsíčního příjmu poplatníka se odečte pojistné na sociální pojištění a příspěvek na státní politiku a pojistné na všeobecné zdravotní pojištění podle zvláštních předpisů. Základ daně se dále sníží o 1/12 nezdanitelných částek které lze odečítat měsíčně, tedy o základní nezdanitelnou částku, odpočty na děti, částečnou nebo plnou invaliditu poplatníka a odpočet držitele průkazky ZPT-P. Dále příslušný odpočet žákovi nebo studentovi soustavně se připravujícímu na budoucí povolání studiem nebo předepsaným výcvikem. Základ daně snížený o tyto nezdanitelné částky je pak zdanitelnou mzdou.

Základní mzda

+ Odměny

+ Prémie

= Celkem (vyměřovací základ pro soc. pojištění a zdravotní pojištění)

Pojistné na zdravotní pojištění

Z toho srážka zaměstnanci 1/3

Pojistné na sociální zabezpečení

= Základ pro výpočet zálohy na daň měsíční sazbou

- Odpočet nezdanitelných částek

= Zdanitelná mzda

Zaokrouhlení

= Záloha na daň (měsíční sazba)

Mzda po odpočtech

3.1.4 Pojistné na zdravotní pojištění a sociální zabezpečení

Od roku 1993 do roku 1995 byla výše pojistného 13,5 %. Zaměstnanec hradil 1/3 a zaměstnavatel 2/3 pojistného. Zaměstnavatel odvádí část pojistného, které je povinen uhradit za své zaměstnance a současně odvádí i část pojistného, které je povinen uhradit zaměstnanec, srážkou z jeho mzdy nebo platu a to i bez jeho souhlasu. Pojištěnec je plátcem pojistného z titulu pracovního nebo obdobného poměru, samostatné výdělečné činnosti, nebo z titulu trvalého pobytu na území ČR.

V roce 1993 byly sazby pojistného z vyměřovacího základu u zaměstnance 9 %, z toho 1,2 % na nemocenské pojištění, 6,8 % na důchodové zabezpečení a 1 % na státní politiku zaměstnanosti. Od roku 1994 klesla sazba na státní politiku zaměstnanosti na 0,75 %, takže celková sazba činila 8,75 %.

3.1.5 Statutární daň a efektivní daň v roce 1993-1995

Statutární daň, tedy daňová sazba stanovená zákonem o dani z příjmu fyzických osob, byla stanovena v roce 1993 od 15 do 47 %. V následujícím roce se sazba v posledním daňovém pásmu snížila o 3 procentní body, na 44 % a v roce 1995 na 43 %. Nejnižší, tedy 15% sazbou byly zatíženi poplatníci s nejnižším zdanitelným příjmem do 8 000 Kč. Naopak nejvyšší sazbou 44%, byli zatíženi poplatníci se zdanitelným příjmem nad 90 000 Kč.

Při výpočtu efektivní daně, tedy efektivní sazby daně a efektivního zdanění, byly použity hrubé mzdy odpovídající minimální hrubé mzdě, průměrné mzdě a dvojnásobku průměrné mzdy v roce 1994. Zatížení v jednotlivých rocích je uvedeno v tabulkách 3.1.2 pro rok 1993, 3.1.3 pro rok 1994 a 3.1.4 pro rok 1995.

Tab. 3.1.2 Efektivní daň v roce 1993

Hrubá mzda v Kč	Daň v Kč	Efektivní sazba daně	Efektivní zdanění
2 000	30	0,8%	14,3%
5 904	525	8,9%	22,4%
11 808	1 470	12,4%	25,9%

Vlastní zpracování

Tab. 3.1.3 Efektivní daň v roce 1994

Hrubá mzda v Kč	Daň v Kč	Efektivní sazba daně	Efektivní zdanění
2 200	30	1,40%	14,6%
7 004	645	9,21%	22,5%
14 000	1 850	13,20%	26,5%

Vlastní zpracování

Tab. 3.1.4 Efektivní daň v roce 1995

Hrubá mzda v Kč	Daň v Kč	Efektivní sazba daně	Efektivní zdanění
2 200	0	0%	13,3%
8 307	810	9,8%	23%
16 614	2 375	14,3%	27,5%

Vlastní zpracování

3.2 Rok 1996-2000

3.2.1 Odčitatelné položky a pojistné

Výpočet měsíčních záloh na daň se od minulých let nezměnil. Změnu zaznamenali pouze odčitatelné položky, konkrétně jejich výše. Další změna byla v daňových sazbách. U daňových sazeb se změnil rozptýl jednotlivých pásem a jejich procentuální výše. Změnu zaznamenalo i výše pojistného na sociální zabezpečení. Samozřejmě se vyvíjela i průměrná mzda a minimální mzda.

Pojistné na sociální zabezpečení bylo od roku 1996 ve výši 8 %. V tomto procentu je obsaženo nemocenské pojištění 1,1 %, důchodové pojištění 6,5 % a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti 0,4 %. Pojistné na zdravotní pojištění bylo stejné jako v předchozích letech, tedy 13,5 %, z čehož jednu třetinu platí zaměstnanec a zbylé dvě třetiny platí zaměstnavatel.

Výše odčitatelných položek v jednotlivých letech, je uvedena v tabulce 3.2.1, kde jsou uvedeny částky, které lze odečítat ze základu daně za rok.

Tab. 3.2.1 Odčitatelné položky za rok 1996 až 2000

Rok	Pro poplatníka	Na vyživované dítě v domácnosti	Na manželku ve společné domácnosti s vlastními příjmy nižšími než (... Kč)	Poživatele částečného invalidního důchodu	Poživatele plného invalidního důchodu	Pro poplatníka, je-li držitelem průkazu ZTP-P	Pro poplatníka soustavně se připravujícího na povolání studiem
1996	26 400	13 200	12 000 (26 400)	6 000	12 000	36 000	6 000
1997	28 800	14 400	12 000 (28 800)	6 000	12 000	42 000	9 600
1998	32 040	18 000	18 240 (32 040)	6 000	12 000	42 000	9 600
1999-2000	34 920	21 600	19 884 (34 920)	6 540	13 080	45 780	10 464

Zdroj: Zákon o dani z příjmu FO za jednotlivé roky; vlastní zpracování

V tabulce 3.2.2 jsou odčitatelné položky za jednotlivé roky jako jedna dvanáctina, tedy částka, kterou lze odečíst za jeden měsíc. U odčitatelné položky na manželku není možný měsíční odpočet.

Tab. 3.2.2 Odčitatelné měsíční položky za rok 1996-2000

Rok	Pro poplatníka	Na vyživované dítě v domácnosti	Na manželku ve společné domácnosti s vlastními příjmy nižšími než (... Kč)	Poživatele částečného invalidního důchodu	Poživatele plného invalidního důchodu	Pro poplatníka, je-li držitelem průkazu ZTP-P	Pro poplatníka soustavně se připravujícího na povolání studiem
1996	2 200	1 100	x	500	1 000	3 000	500
1997	2 400	1 200	x	500	1 000	3 500	800
1998	2 670	1 500	x	500	1 000	3 500	800
1999-2000	2 910	1 800	x	545	1 090	3 815	872

Zdroj: Zákon o dani z příjmu FO za jednotlivé roky; vlastní zpracování

3.2.2 Rok 1996

V roce 1996 byly daňové sazby stanoveny od 15 do 40 %. Nově od roku 1996 bylo zrušeno poslední daňové pásmo. Podrobnější členění je uvedeno v tabulce.

Tab. 3.2.3 Sazby daně pro rok 1996

Zdanitelná mzda		Záloha		Ze zdanitelné mzdy přesahující Kč
Přes Kč	Do Kč	Kč	a %	
	7 000		15	
7 000	12 000	1050	20	7 000
12 000	17 000	2 050	25	12 000
17 000	47 000	3 300	32	17 000
47 000	a výše	12 900	40	47 000

Zdroj: Zákon o dani z příjmu FO; vlastní zpracování

3.2.3 Efektivní a statutární daň v roce 1996

V roce 1996 dosahovala statutární daň 40 % a nejnižší daň byla 15 % dle daňových pásem. Zdanění je stále klouzavě progresivní. Pro výpočet skutečného daňového zatížení byly použity tři hrubé mzdy a to minimální, průměrná a dvojnásobek průměrné mzdy. Zatížení pro jednotlivé mzdy je uvedeno v tabulce. Pro výpočet byla použita pouze jedna odčitatelná položka a to základní, tedy na poplatníka, která činila 2 200 Kč měsíčně.

Tab. 3.2.4 Efektivní daň v roce 1996

Hrubá mzda v Kč	Daň v Kč	Efektivní sazba daně	Efektivní zdanění
2 500	313	0,0%	12,6%
9 825	960	9,8%	22,3%
19 650	2 800	14,2%	26,7%

Vlastní zpracování

3.2.4 Rok 1997

V tomto roce byly daňové sazby totožné s rokem 1996, pouze se měnilo rozpětí jednotlivých daňových pásem.

Tab. 3.2.5 Sazby daně pro rok 1997

Zdanitelná mzda		Záloha		Ze zdanitelné mzdy přesahující Kč
Přes Kč	Do Kč	Kč	a %	
	7 000		15	
7 000	14 000	1 050	20	7 000
14 000	21 000	2 450	25	14 000
21 000	63 000	4 200	32	21 000
63 000	a výše	17 640	40	63 000

Zdroj: Zákon o dani z příjmu FO pro rok 1997; vlastní zpracování

3.2.5 Efektivní a statutární daň v roce 1997

Statutární daň je na stejné úrovni jako v předchozím roce tzn. od 15 do 40 %.

Efektivní zdanění se bude lišit důsledkem většího rozpětí daňových pásem a zvýšení odčitatelné položky na poplatníka.

Tab. 3.2.6 Efektivní daň v roce 1997

Hrubá mzda v Kč	Daň v Kč	Efektivní sazba daně	Efektivní zdanění
2 500	313	0,0%	12,6%
10 802	1070	9,9%	22,4%
21 604	3 100	14,3%	26,9%

Vlastní zpracování

3.2.6 Rok 1998

V roce 1998 se opět rozšiřovaly daňová pásma a vzrostla odčitatelná položka na poplatníka. Pojistné se neměnilo. Platné daňové sazby pro rok 1998 jsou uvedeny v tabulce.

Tab. 3.2.7 Sazby daně v roce 1998

Zdanitelná mzda		Záloha		Ze zdanitelné mzdy přesahující Kč
Přes Kč	Do Kč	Kč	a %	
	7 620		15	
7 620	15 250	1 143	20	7 620
15 250	22 850	2 669	25	15 250
22 850	68 550	4 569	32	22 850
68 550	a výše	19 193	40	68 550

Zdroj: Zákon o dani z příjmu FO pro rok 1998

3.2.7 Efektivní a statutární daň v roce 1998

Oproti roku 1997 se faktory ovlivňující faktickou daňovou zátěž měnily jen málo. Jedním z nich je daňový odpočet na poplatníka, který zaznamenal nárůst o 270 Kč. Statutární daň je totožná s léty 1996 a 1997 tedy od 15 % do 40 %.

Tab. 3.2.8 Efektivní daň v roce 1998

Hrubá mzda v Kč	Daň v Kč	Efektivní sazba daně	Efektivní zdanění
2 650	0	0,0%	12,5%
11 801	1159	9,8%	22,3%
23 602	3 357	14,2%	26,7%

Vlastní zpracování

3.2.8 Roky 1999 - 2000

V roce 1999 se opět měnilo pouze rozpětí daňových pásem, nikoliv sazby daně jako takové. V následujícím roce bylo zrušeno poslední pásmo s nejvyšší sazbou daně ve výši 40 %. Odčitatelné položky byly v obou letech stejné, viz 3.2.1. Daňové sazby pro rok 1999 jsou uvedené v tabulce 3.2.9 a pro rok 2000 v tabulce 3.2.9.1.

Tab. 3.2.9 Sazby daně pro rok 1999

Zdanitelná mzda		Záloha		Ze zdanitelné mzdy přesahující Kč
Přes Kč	Do Kč	Kč	a %	
	8 500		15	
8 500	17 000	1 275	20	8 500
17 000	26 000	2 975	25	17 000
26 000	92 000	5 225	32	22 850
92 000	a více	26 345	40	92 000

Zdroj: Zákon o dani z příjmu FO pro rok 1999

Tab. 3.2.9.1 Sazby daně pro rok 2000

Zdanitelná mzda		Záloha		Ze zdanitelné mzdy přesahující Kč
Přes Kč	Do Kč	Kč	a %	
	8 500		15	
8 500	17 000	1 275	20	8 500
17 000	26 000	2 975	25	17 000
26 000	a výše	5 225	32	22 850

Zdroj: Zákon o dani z příjmu FO pro rok 2000

3.2.9 Efektivní a statutární daň v roce 1999-2000

Statutární daň je v roce 1999 stále ve stejné výši jako v předchozích letech. Efektivní daň byla ovlivněna vyšším odpočtem na poplatníka. Procentní sazby efektivního zdanění a efektivní sazby daně jsou uvedeny v tabulce 3.2.9.2.

Tab. 3.2.9.2 Efektivní daň v roce 1999

Hrubá mzda v Kč	Daň v Kč	Efektivní sazba daně	Efektivní zdanění
3 250	0	0,0%	12,5%
12 797	1245	9,7%	22,2%
25 594	3 600	14,1%	26,6%

Vlastní zpracování

V roce 2000 bylo zrušeno poslední daňové pásmo se sazbou 40 %. Tím se snížila statutární daň na 32 %. Odpočet na poplatníka zůstal ve stejné výši jako v roce 1999. Vypočtená efektivní sazba daně a efektivní zdanění za rok 2000 u třech použitých hrubých mezd je uvedena v tabulce 3.2.9.3.

Tab. 3.2.9.3 Efektivní daň v roce 2000

Hrubá mzda v Kč	Daň v Kč	Efektivní sazba daně	Efektivní zdanění
4 000	90	2,3%	14,8%
13 594	1375	10,1%	22,6%
27 188	3 950	14,5%	27,0%

Vlastní zpracování

3.3 2001-2005

3.3.1 Odčitatelné položky

V roce 2001 až 2005 byly odčitatelné položky ve stejné výši. Základní nezdaniitelná částka činila 38 040 Kč ročně, 3 170 Kč měsíčně.

Další nezdaniitelnou částí základu daně byla částka 23 520 Kč ročně, na vyživované dítě žijící ve společné domácnosti. Měsíčně činila 1 960 Kč. V roce 2004 byla tato částka navýšena na 25 560 Kč ročně. V roce 2005 se z odčitatelné položky na dítě žijící ve společné domácnosti stala sleva na dani. Tedy částka se již neodečítá od základu daně ale od samotné vypočítané daně.

21 720 Kč ročně na manželku nebo manžela žijícího ve společné domácnosti s vlastními příjmy nižšími než 38 040 Kč ročně. Tuto slevu nelze uplatňovat měsíčně.

7 140 Kč ročně, je-li poplatník poživitelem částečného invalidního důchodu. Měsíčně tato částka činí 595 Kč.

14 280 Kč ročně, je-li poplatník poživitelem plného invalidního důchodu. Měsíční odčitatelná položka činí 1 190 Kč.

Nejvyšší odčitatelnou položku může uplatnit poplatník, pokud je držitelem průkazu ZTP/P. Výše položky činí 50 040 Kč za rok, tedy 4 170 Kč za měsíc.

Poslední položka je určena pro poplatníka, který se soustavně připravuje na budoucí povolání studiem nebo výcvikem. Roční sazba je 11 400 Kč, měsíční 950 Kč.

3.3.2 Výpočet měsíční zálohy na daň

Výpočet měsíční zálohy je stejný jako předchozí roky, kromě roku 2005 kdy se z odčitatelné položky na vyživované dítě stala sleva na dani. Což znamená, že se odčitatelné položky odečítaly od hrubé mzdy společně s pojistným na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění. V roce 2005 se sleva na vyživované dítě neodčítala od základu daně, ale od vypočítané zálohy na daň.

Výpočet zálohy na daň 2001-2004

Hrubá mzda

- pojistné

- odčitatelné položky

= základ daně z příjmu

zaokrouhlený základ daně z příjmu na
stokoruny nahoru

= záloha na daň z příjmu

Výpočet zálohy na daň 2005

Hrubá mzda

- pojistné

- odčitatelné položky

= základ daně z příjmu

zaokrouhlený základ daně z příjmu na
stokoruny nahoru

= záloha na daň z příjmu

- sleva na dani

= výsledná záloha na daň po slevě

3.3.3 Pojistné na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění a sazby daně

Pojistné na sociální zabezpečení činilo v jednotlivých letech 8 % z vyměřovacího základu. Pojistné na zdravotní pojištění byla jedna třetina z 13,5 % z vyměřovacího základu, tedy 4,5 %. Zbylé dvě třetiny odvádí zaměstnavatel.

Zdanění v daných letech je klouzavě progresivní. Jednotlivé sazby pro daňové pásma, jsou uvedeny v tabulce.

Tab. 3.3.1 Sazby daně pro rok 2001 až 2005

Zdanitelná mzda		Záloha		Ze zdanitelné mzdy přesahující Kč
Přes Kč	Do Kč	Kč	a %	
	9 100		15	
9 100	18 200	1365	20	9 100
18 200	27 600	3 185	25	18 200
27 600	a výše	5 535	32	27 600

Zdroj: Zákon o dani z příjmu FO pro léta 2001 až 2005; vlastní zpracování

3.3.4 Efektivní a statutární daň

Statutární daň odpovídá sazbám daně. Nejnižší statutární daň byla ve výši 15 % a nejvyšší 32 %.

U efektivní daně závisí výše jak na daňové sazbě, tak na odčitatelných položkách platných pro jednotlivé roky. Dalším faktorem bude změna odpočitatelné položky na vyživované dítě na slevu na dani. Při výpočtu byly použity tři hrubé mzdy a to minimální průměrná a dvojnásobek průměrné. Pro porovnání vlivu změny z odčitatelné položky na slevu na dani byla použita hrubá mzda ve výši 20 000 Kč a poplatník bude uplatňovat odčitatelnou položku, respektive slevu na dani na vyživované dítě žijící ve společné domácnosti.

Tab. 3.3.2 Efektivní daň pro roky 2001 až 2005

Rok	2001			2002		
Hrubá mzda v Kč	5 000	14 750	29 500	5 700	15 911	31 822
Efektivní zdanění	16,4%	22,7%	27,1%	17,5%	23,2%	27,6%
Efektivní sazba daně	3,9%	10,2%	14,6%	5,0%	10,7%	15,1%

2003			2004			2005		
6 200	16 905	33 810	6 700	18 025	36 050	7 185	18 940	37 880
18,1%	23,6%	28,1%	18,6%	24,1%	28,6%	19,2%	24,4%	29,1%
5,6%	11,2%	15,6%	6,0%	11,6%	16,1%	6,7%	11,9%	16,6%

Vlastní zpracování

3.4 2006-2007

3.4.1 Slevy na dani a daňové zvýhodnění

Od roku 2006 bylo nahrazeno několik odčitatelných položek, tedy nezdavitelných částí základu daně, daňovými slevami. To znamená, že se tyto položky odečítají přímo od daně. V roce 2005 byla tato sleva pouze jedna a to na vyživované dítě žijící ve společné domácnosti. Slevy lze odečítat pouze do výše daňové povinnosti, vyjímaje slevu na vyživované dítě. Pokud tato sleva převyšuje výši daně, stává se rozdíl daňovým bonusem. Maximální výše bonusu je 2 500 Kč měsíčně, maximálně tedy 30 000 Kč ročně.

Základní sleva na poplatníka od roku 2006 do roku 2007 činila 7 200 Kč ročně, 600 Kč měsíčně.

Sleva na druhého z manželů bez příjmů, respektive příjmy druhého z manželů nepřesáhly 38 040 Kč za rok. Tuto slevu nelze uplatňovat měsíčně.

Sleva na poplatníka pobírající invalidní důchod prvního nebo druhého stupně činila v obou letech 1 500 Kč ročně, tedy 125 Kč měsíčně.

Pokud poplatník pobíral důchod třetího stupně má nárok na slevu na dani ve výši 3 000 Kč ročně, 250 Kč měsíčně.

Pokud je poplatník držitel průkazu ZTP/P, může uplatnit slevu 9 600 Kč ročně, tedy 800 Kč měsíčně.

Je-li poplatník student, dle zákona pokud se poplatník připravuje soustavně na budoucí povolání studiem nebo předepsaným výcvikem, má nárok na slevu ve výši 2 400 Kč ročně, 200 Kč měsíčně.

Jediná sleva, která se může stát daňovým bonusem, tedy sleva na vyživované dítě žijící ve společné domácnosti, činila v letech 2006 až 2007 6 000 Kč ročně, měsíčně pak tato sleva činila 500 Kč.

Schéma při uplatňování slev na dani a daňového zvýhodnění

Hrubá mzda

-Povinné pojistné

=Dílčí základ daně

Záloha na daň

-Slevy na dani

=Záloha na daň po slevách

-Daňové zvýhodnění

= Záloha na daň po slevě nebo daňový bonus

3.4.2 Sazby daně v roce 2006-2007

Má-li zaměstnanec u zaměstnavatele podepsáno prohlášení, čímž nesmí mít prohlášení podepsáno zároveň u více zaměstnavatelů, je zdanění klouzavě progresivní. Měsíční sazby daně v letech 2006 až 2007 jsou uvedeny v následující tabulce.

Tab. 3.4.1 Sazby daně pro rok 2006 a 2007

Zdanitelná mzda		Záloha		Ze zdanitelné mzdy přesahující Kč
Přes Kč	Do Kč	Kč	a %	
	10 100		12	
10 100	18 200	1 212	19	10 100
18 200	27 600	2 751	25	18 200
27 600	a více	5 101	32	27 600

Zdroj: Zákon o dani z příjmu FO pro roky 2006 a 2007; vlastní zpracování

3.4.3 Výpočet měsíční zálohy na daň

Základ pro výpočet se stanoví tak, že od úhrnného měsíčního příjmu poplatníka se odečte pojistné na sociální zabezpečení a pojistné na zdravotní pojištění. Dílčí základ daně se zaokrouhlí na stokoruny nahoru a následně se z něj vypočítá záloha na daň. Z této zálohy se odečtou slevy na dani, pokud na ně má poplatník nárok. Z rozdílu zálohy na dani a slevách na dani se vypočítá záloha na daň po slevách. Ze zálohy na dani po slevách se odečítá daňové zvýhodnění. Po odečtu může vzniknout nulová daňová záloha, kladná daňová záloha nebo

daňový bonus. Schéma výpočtu zálohy na daň je stejné, jako výše uvedené schéma při uplatňování slev na dani a daňového bonusu.

3.4.4 Pojistné na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění

Vyměřovacím základem u osoby v pracovním poměru je úhrn příjmů zúčtovaných zaměstnavatelem v souvislosti s výkonem zaměstnání, jenž zakládá účast na nemocenském pojištění, s výjimkou nezapočitatelných příjmů. Výše pojistného na zdravotní pojištění je 13,5 %, kde jedna třetina je strhávána zaměstnanci. U pojistného na sociální zabezpečení je pojistné ve výši 8 % z vyměřovacího základu.

3.4.5 Statutární a efektivní daň v roce 2006 až 2007

Statutární daň v roce 2006 a 2007 byla stanovena od 12 do 32 %. Mnohem důležitější je ukazatel efektivního zdanění, respektive efektivní daňová sazba. Výše těchto ukazatelů je znázorněna v tabulkách uvedených níže. Pro výpočet byly použity tři hrubé mzdy a to minimální hrubá mzda, průměrná hrubá mzda a dvojnásobek průměrné hrubé mzdy za jednotlivé roky.

Tab. 3.4.2 Efektivní daň pro rok 2006

Hrubá mzda v Kč	Daň v Kč	Efektivní sazba daně	Efektivní zdanění
7 570	204	2,7%	15,2%
20 158	2 056	10,2%	22,7%
40 316	6 965	17,3%	29,8%

Vlastní zpracování

Tab. 3.4.3 Efektivní daň pro rok 2007

Hrubá mzda v Kč	Daň v Kč	Efektivní sazba daně	Efektivní zdanění
8 000	240	3,0%	15,5%
21 621	2 351	10,9%	23,4%
43 242	7 797	18,0%	30,5%

Vlastní zpracování

3.5 2008-2013

3.5.1 Daňová reforma

V roce 2008 vešla v platnost reforma veřejných financí. Jednou z největších změn doznal zákon o dani z příjmu, který se dotýká téměř všech obyvatel České republiky. Největší změnu zaznamenalo samotné zdanění příjmu fyzických osob. Konkrétně z progresivní sazby daně, na jednotnou sazbu daně ve výši 15 %. Daňová reforma přinesla i jiný způsob výpočtu daně. Daň se vypočítává ze základu daně tzv. super hrubé mzdy, do které se připočítává sociální a zdravotní pojištění placené zaměstnavatelem. Zároveň se zvýšily slevy na dani.

3.5.2 Slevy na dani

Daňovou reformou se změnila i výše slev na dani. Základní slevou na dani je sleva na poplatníka, která vzrostla na 24 840 Kč ročně, tedy 2070 Kč měsíčně. Pouze v roce 2011 tato sleva klesla na 23 640 Kč ročně, tedy 1 970 Kč měsíčně. V roce 2012 se tato sleva znovu vzrostla a to na stejnou úroveň jako byla v roce 2008, tedy na 24 840 Kč ročně.

Sleva na vyživované dítě žijící ve společné domácnosti činila od roku 2008 do roku 2009 10 680 Kč ročně, tedy 890 Kč měsíčně. Od roku 2010 do roku 2011 tato sleva vzrostla a to na 11 604 Kč ročně, 967 Kč měsíčně. Od roku 2012 do roku 2013 sleva vzrostla až na 13 404 Kč ročně, tedy 1 117 Kč měsíčně.

Sleva na manželku, respektive manžela podle § 35ba odst. 1 písm. b) činila od roku 2008 po rok 2013 24 840 Kč ročně. Tato sleva nemůže být uplatněna měsíčně ve výši jedné dvanáctiny, ale pouze při ročním zúčtování.

Výše slev uvedených následovně, se od roku 2008 po rok 2013 neměnila. Poplatník má nárok na slevu 2 520 Kč ročně, tedy 210 Kč měsíčně, pobírá-li invalidní důchod pro invaliditu prvního nebo druhého stupně.

Pobírá-li poplatník invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně, má nárok na slevu ve výši 5 040 Kč ročně, 420 Kč měsíčně.

Je-li poplatník držitelem průkazu ZTP/P, má nárok na slevu ve výši 16 140 Kč ročně, což činí 1345 Kč měsíčně.

Poplatník který se soustavně připravuje na budoucí povolání studiem nebo předepsaným výcvikem, má nárok na 4 020 Kč ročně, tedy 335 Kč měsíčně.

3.5.3 Výpočet mzdy

Poprvé byl v roce 2008 použit nový základ daně tzv. superhrubá mzda. Tento základ obsahuje jak hrubou mzdu, tak pojistné na sociální zabezpečení a pojistné na zdravotní pojištění placené zaměstnavatelem za zaměstnance. Superhrubá mzda se zaokrouhluje na celé stokoruny nahoru a následně se z ní vypočítá daň. Z vypočtené daně se následně odečítají slevy na dani, jako je sleva na poplatníka, sleva na poplatníka pobírá-li invalidní důchod, nebo se soustavně připravuje na budoucí povolání, nebo je-li poplatník držitelem průkazu ZTP/P. Při měsíčním výpočtu mzdy se uplatňuje jedna dvanáctina z částky uvedené v § 35ba. Po této úpravě vzniká záloha na daň po slevách. Od této zálohy se odečítá daňové zvýhodnění na vyživované dítě žijící s poplatníkem ve společné domácnosti. Při rozdílu mezi zálohou na daň po slevách, může vzniknout daňová povinnost kladná, nulová nebo daňový bonus. Čistá mzda se vypočítá jako rozdíl hrubé mzdy pojistného na sociální zabezpečení a pojistného na zdravotní pojištění placené zaměstnancem a výslednou daní. Výpočet lze sledovat na níže uvedeném schématu.

Hrubá mzda

+ Pojistné na sociální zabezpečení

+ Pojistné na zdravotní pojištění

= Superhrubá mzda

Zaokrouhlení na stokoruny nahoru

= Záloha na daň před slevami

- Slevy na dani

= Záloha na daň po slevách

- Daňové zvýhodnění

= Výsledná daň (daňový bonus)

3.5.4 Solidární daň

Od roku 2013 jsou poplatníci, kteří mají hrubý měsíční příjem ze závislé činnosti vyšší než čtyřnásobek průměrné měsíční mzdy, stanovené podle zákona upravující pojistné na sociální zabezpečení, povinni platit solidární daň. Solidární zvýšení bude platné až do roku

2015. Solidární daň se vypočítává z částky převyšující čtyřnásobek průměrné měsíční mzdy, tedy pro rok 2013 činí 103 536 Kč. Sazba solidární daně byla stanovena na 7%. Vypočtená záloha na solidární daň se zaokrouhluje s přesností na dvě desetinná místa. Po součtu zálohy na daň sazbou 15 % a zálohy na solidární daň, se součet zaokrouhluje na celé koruny nahoru. Schéma výpočtu je uvedeno níže.

Výpočet měsíční zálohy

Hrubá mzda

+ pojistné na sociální zabezpečení

+ pojistné na zdravotní pojištění

= Základ pro výpočet zálohy (superhrubá mzda)

Základ daně zaokrouhlený na sto korun nahoru

Částka pro výpočet solidárního zvýšení zálohy

Záloha na daň sazbou 15 %

+ Solidární zvýšení zálohy s přesností na dvě desetinná místa

= Záloha na daň celkem

Záloha na daň celkem zaokrouhlená na celé koruny nahoru

- Sleva na dani

= Skutečně sražená záloha

3.5.5 Pojistné na zdravotní pojištění, pojistné na sociální zabezpečení

Základ pro výpočet pojistného u zaměstnance je jeho hrubá mzda, nikoliv superhrubá mzda. Sazba pojistného na zdravotní pojištění činila v roce 2008 6,5 % a sazba pojistného na sociální zabezpečení činila 8 %. Od roku 2009 byly tyto sazby sníženy a to na 4,5 % u zdravotního pojištění a 6,5 % u pojistného na sociální zabezpečení.

3.5.6 Statutární a efektivní daň

Od roku 2008 byla zavedena rovná daň, též nazývána proporční. Toto zdanění znamená, že všechny subjekty jsou zdaněny stejnou sazbou, tedy 15 %. Tudíž od roku 2008 je statutární daň 15%.

U efektivní daně to tak jednoduché není, už jen z důvodu že je daň odváděna z navýšeného základu daně o pojistné placené zaměstnavatelem. Tím pádem je faktické daňové zatížení vyšší než stanovená sazba. Při výpočtu efektivního zdanění a efektivní daňové sazby byly použity tři mzdy a to minimální, průměrná a dvojnásobek průměrné mzdy. Sleva byla uplatňována pouze základní a to na poplatníka. Výši jednotlivých ukazatelů za jednotlivé roky můžeme sledovat na tabulce uvedené níže.

Tab. 3.5.1 Efektivní daň v roce 2008 až 2013

Rok	2008			2009			2010		
Hrubá mzda v Kč	8 000	22 653	45 306	8 000	23 425	46 850	8 000	23 903	47 806
Efektivní zdanění	12,5%	23,6%	28,2%	11,0%	22,3%	26,7%	11,0%	22,5%	26,8%
Efektivní sazba daně	0,0%	11,1%	15,7%	0,0%	11,3%	15,7%	0,0%	11,5%	15,8%

2011			2012			2013		
8 000	24 466	48 932	8 000	25 112	50 224	8 000	25 128	50 256
11,0%	23,1%	27,1%	11,0%	22,9%	27,0%	11,0%	22,9%	27,0%
0,0%	12,1%	16,1%	0,0%	11,8%	16,0%	0,0%	11,9%	16,0%

Vlastní zpracování

V následující tabulce lze sledovat vývoj efektivního zdanění a efektivní sazby daně při stejné hrubé mzdě 20 000 Kč měsíčně. Poplatník uplatňoval pouze základní slevu a to slevu na poplatníka, která je podmíněna podepsáním prohlášení.

Tab. 3.5.2 Efektivní daň v roce 2008 až 2013 při stejné hrubé mzdě

Rok	Hrubá mzda v Kč	Efektivní zdanění	Efektivní sazba daně
2008	20 000	22,4%	9,9%
2009	20 000	20,8%	9,8%
2010	20 000	20,8%	9,8%
2011	20 000	21,3%	10,3%
2012	20 000	20,8%	9,8%
2013	20 000	20,8%	9,8%

Vlastní zpracování

3.6 Rok 2014

V roce 2014 bylo v zákonu o dani z příjmu fyzických osob provedeno několik změn. Byly změněny některé názvy u předmětu daně. Od roku 2014 jsou předmětem daně příjmy ze závislé činnosti § 6, příjmy ze samostatné činnosti § 7, příjmy z kapitálového majetku § 8, příjmy z nájmu § 9 a ostatní příjmy § 10.

Příjmy ze závislé činnosti podle § 6, se rozumí plnění v podobě příjmu ze současného nebo dřívějšího pracovněprávního, služebního nebo členského poměru a obdobného poměru, v nichž je poplatník nucen dbát příkazu plátce. Příjmy za práci člena družstva, společníka společnosti s ručením omezeným a komanditisty komanditní společnosti. Odměny člena orgánu právnické osoby, orgánu právnické osoby likvidátora.

Slevy v tomto roce zůstaly ve stejné výši jako v roce 2013. Stejně tak daňové zvýhodnění na vyživované dítě žijící ve společné domácnosti. Stejný zůstal i postup při výpočtu měsíční zálohy na daň. Neměnila se ani výše pojistného na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění.

3.6.1 Sazba daně

Sazba daně nadále zůstává ve výši 15 % ze základu daně. Při výpočtu měsíční zálohy na daň se tento základ zaokrouhluje na celá sta Kč nahoru. Nadále také zůstává solidární zvýšení daně, které činí 7 % z kladného rozdílu mezi součtem příjmu zahrnovaných do dílčího základu daně podle § 6 a dílčího základu daně podle § 7, v příslušném zdaňovacím období. Dále pak 48 násobkem průměrné mzdy stanovené podle zákona upravujícího pojistné na sociální zabezpečení.

3.6.2 Efektivní a statutární daň

Statutární daň zůstává nadále stejná. Činní tedy 15 %, jako v předchozích letech. Efektivní daň se nebude lišit od roku 2013, protože všechny faktory ovlivňující faktické daňové zatížení zůstaly stejné. Vzrostla pouze minimální mzda a to už v srpnu roku 2013 na částku 8 500 Kč. Efektivní sazba daně u minimální mzdy činila 0 % a efektivní zdanění činilo 11 %.

4 Analýza skutečného daňového zatížení a jeho budoucí předpoklad

Skutečné daňové zatížení u daně z příjmu fyzických osob bylo vypočítáno v předcházející kapitole. Tato kapitola má za cíl výsledky zhodnotit a ukázat jaké je skutečné daňové zatížení u poplatníků, jakožto zaměstnanců.

4.1 Rovná versus Progresivní daň

Rovná daň, nebo také daň proporční, je způsob zdanění, kdy všichni poplatníci jsou zdaněni stejnou sazbou. Na rozdíl od progresivní daně, u které relativní sazba daně roste s rostoucím příjmem.

Jedním z hlavních faktorů ovlivňující skutečné daňové zatížení, je způsob zdanění jako takový. Otázkou zůstává, který typ zdanění je pro poplatníka větší zátěží. Progresivní zdanění bylo zavedeno v České republice od roku 1993 do roku 2008, kdy byla zavedena daň rovná, avšak v roce 2013 bylo zavedeno solidární zvýšení daně, tedy jakési nové daňové pásmo pro poplatníky s vysokým příjmem.

Pro zkoumání jestli je daňová zátěž vyšší u progresivní daně nebo rovné daně, bude nejvhodnější použití dvou let. Rok 2007 byl posledním rokem, kdy byla použita progresivní sazba daně a rok 2008 kdy byla poprvé použita daň rovná. V roce 2007 byla sazba daně od 15 do 32 %. V roce 2008 byla sazba již jen 15 %. Při použití hrubé mzdy 8 000 Kč, což byla minimální mzda pro roky 2007 a 2008, je efektivní sazba daně (podíl daně na hrubé mzdě) v roce 2007 3% a v roce 2008 0%, viz tabulka 4.1

Tab. 4.1 Efektivní sazba daně v roce 2007 a 2008

Rok	Hrubá mzda v Kč	Daň v Kč	Efektivní sazba daně
2007	8 000	240	3,0%
2008	8 000	0	0,0%

Zdroj: autor; vlastní zpracování

Pokud by byly použity vyšší hrubé mzdy, například 20 000 Kč a 40 000 Kč, pro jednotlivé roky je zjištění efektivní sazby následující. Pro hrubou mzdu ve výši 20 000 Kč lze vidět, že efektivní sazba daně je nižší u rovné daně, tedy rok 2008 a to o 0,2 procentních bodů. Stejného výsledku je dosaženo i u hrubé mzdy ve výši 40 000 Kč, kde je rozdíl již 2,1 procentních bodů.

Tab. 4.2 Efektivní sazba daně v roce 2007 a 2008

Rok	Hrubá mzda v Kč	Daň v Kč	Efektivní sazba daně
2007	20 000	2 018	10,1%
2008	20 000	1 980	9,9%

Zdroj: autor; vlastní zpracování

Tab. 4.3 Efektivní sazba daně v roce 2007 a 2008

Rok	Hrubá mzda v Kč	Daň v Kč	Efektivní sazba daně
2007	40 000	6 869	17,2%
2008	40 000	6 030	15,1%

Zdroj: autor; vlastní zpracování

Efektivní sazba daně nepočítá s pojistným, které je také zátěží pro poplatníka. Proto je třeba porovnávat i efektivní zdanění (podíl součtu pojistného a daně na hrubé mzdě). Pro porovnání byly použity stejné hrubé mzdy jako pro srovnání efektivní sazby daně, tedy 8 000 Kč, 20 000 Kč a 40 000 Kč. Efektivní zdanění u zlomových let 2007 a 2008 vykazuje stejnou tendenci jako u efektivní sazby daně, tedy že rok 2007 má vyšší efektivní zdanění a to o 3 procentní body. Tento ukazatel ovlivňuje i pojistné, které bylo v roce 2007 4,5 % na zdravotní pojištění a 8 % na sociální zabezpečení. V roce 2008 bylo pojistné na zdravotní pojištění zvýšeno na 6,5 %. Pojistné na sociální zabezpečení zůstalo ve stejné výši. I Přesto, že bylo pojistné v roce 2008 vyšší, je efektivní zdanění nižší. Samozřejmě skutečné daňové zatížení ovlivňují i slevy na dani, ale při tomto pohledu je zřejmé, že zatížení u rovné daně je nižší oproti dani progresivní.

Tab. 4.4 Efektivní zdanění v roce 2007 a 2008

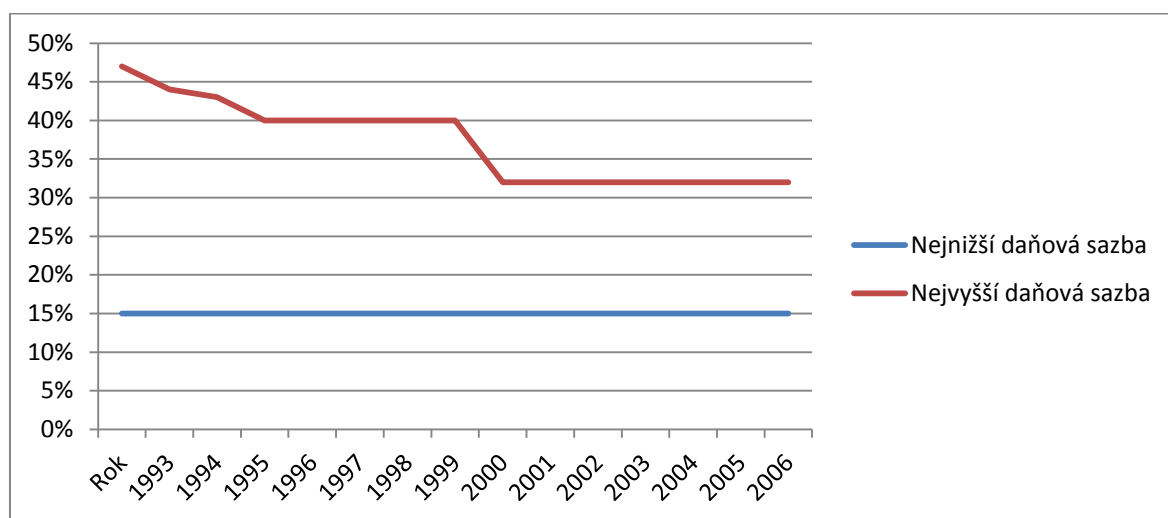
Rok	Hrubá mzdy	Daň v Kč	Efektivní zdanění
2007	8 000	240	15,5%
2008	8 000	0	12,5%

Zdroj: autor; vlastní zpracování

4.2 Analýza skutečného daňového zatížení u progresivního zdanění

Progresivní zdanění bylo zavedeno v roce 1993 a bylo účinné do roku 2007. V počátcích zdanění bylo až šest daňových pásem a nejvyšší sazba byla v roce 1993 47 %. Postupem času bylo poslední daňové pásmo sníženo na 43 % a v roce 1996 bylo zavedeno pouze 5 pásem s rozsahem od 15 do 40 %, viz tabulka 4.5.

Obr. 4.5 Vývoj sazeb daní 1993-2007

Zdroj: Zákon o dani z příjmu FO v jednotlivých letech; vlastní zpracování

Dalším aspektem ovlivňující skutečné zatížení jsou odčitatelné položky. Ve všech výpočtech byla použita pouze odčitatelná položka základní na poplatníka. Od roku 2006 byly odčitatelné položky změněny na slevy na dani. Ve zlomových letech 2005 a 2006 při hrubé mzdě ve výši 20 000 Kč, bylo efektivní zdanění a efektivní sazba daně rozdílná o dva procentní body, viz tabulka 4.6. Z tohoto výsledku se dá odvodit, že při změně odčitatelných položek na slevy na dani, skutečné daňové zatížení klesá

Tab. 4.6. Efektivní zdanění a efektivní sazba daně v letech 2005 a 2006

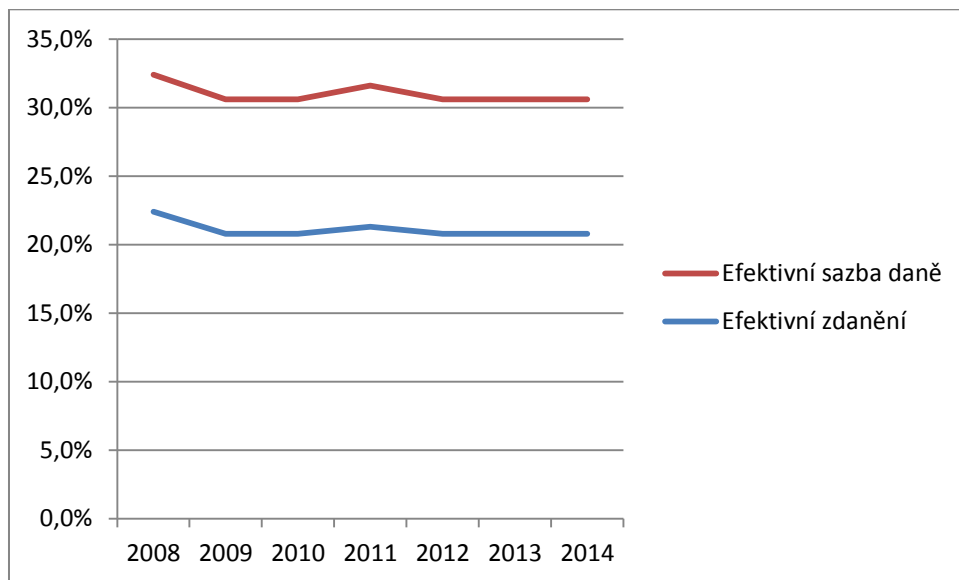
Rok	Hrubá mzda v Kč	Daň v Kč	Efektivní zdanění	Efektivní sazba daně
2005	20 000	2 425	24,6%	12,1%
2006	20 000	2 018	22,6%	10,1%

Zdroj: Autor; vlastní zpracování

4.3 Analýza skutečného daňového zatížení u lineární sazby daně

U lineární sazby daně působí na daňové zatížení výše slev na dani, pojistné na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění placené zaměstnancem i zaměstnavatelem. Důvodem, proč je zatížení ovlivněno pojistným placeným zaměstnavatel je ten, že tvoří základ superhrubé mzdy, což je základ pro výpočet daně. Vývoj zatížení je uveden na obrázku 4.7. V roce 2008 bylo zatížení nejvyšší a to z důvodu vyšší sazby pro pojistné. V roce 2011 bylo zatížení opět vyšší a to z důvodu snížení slevy na poplatníka.

Obr. 4.7 Vývoj zatížení v letech 2008-14

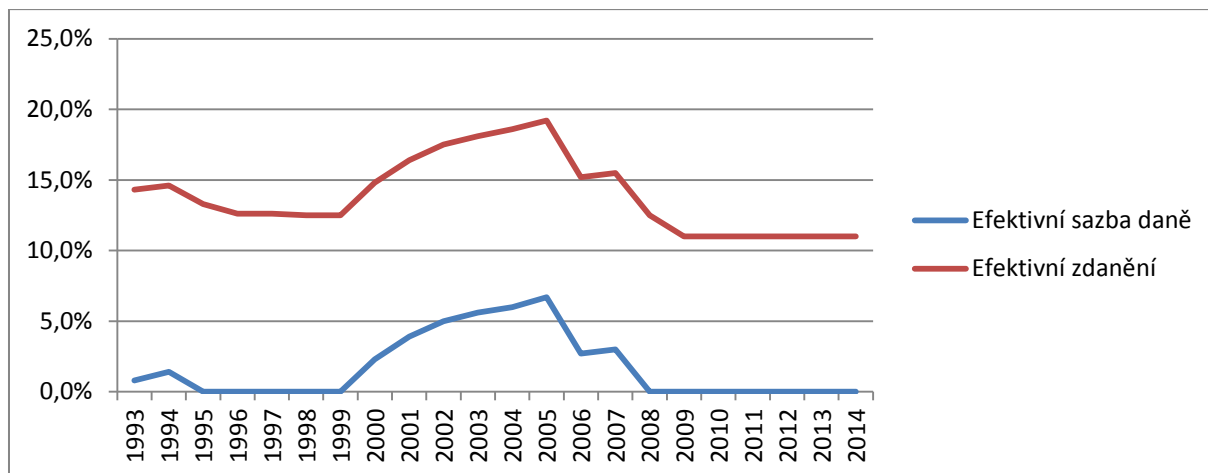
Zdroj: Autor; vlastní zpracování

4.4 Analýza skutečného daňového zatížení v letech 1993 až 2014

4.4.1 Skutečné daňové zatížení při minimální mzdě

Pojem minimální mzda se dá vysvětlit jako zákonem stanovená minimální výše měsíční mzdy, kterou je zaměstnavatel povinen vyplatit zaměstnanci. Minimální mzda je v Evropské unii povětšinou stanovena zhruba na úrovni poloviny průměrné mzdy v jednotlivých státech, nebo jako dvojnásobek životního minima. Minimální mzda vstoupila, pro Československou republiku v platnost rokem 1951.

Obr. 4.8 Vývoj zatížení při min. mzdě

Zdroj: Autor; vlastní zpracování

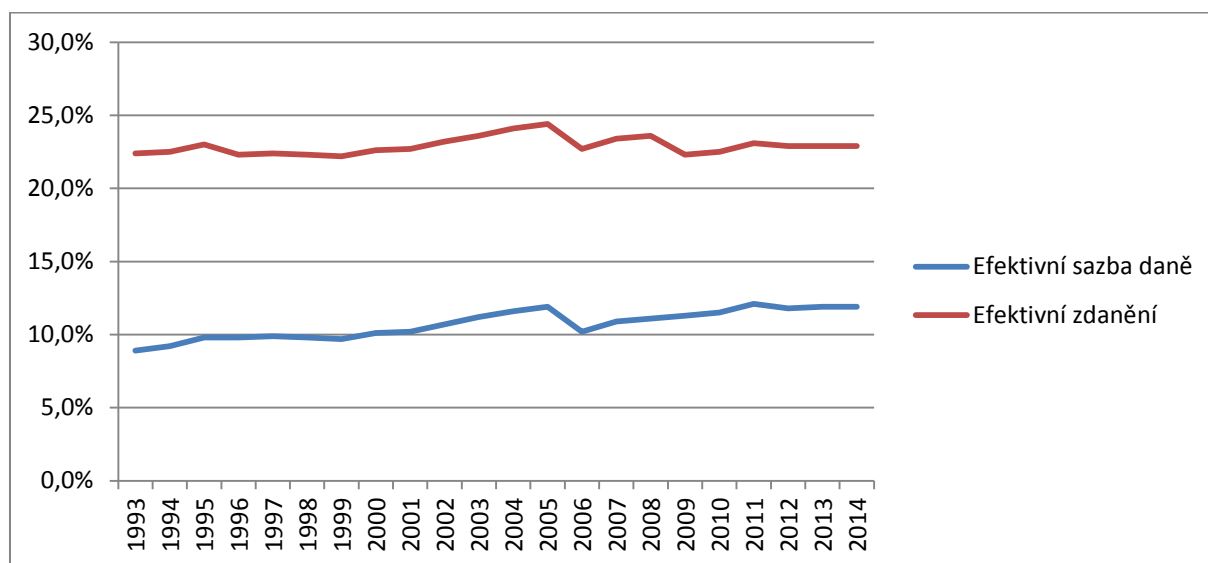
Na obrázku 4.8 je znázorněn vývoj efektivní sazby daně a efektivního zdanění. Rostoucí trend od roku 1999 po rok 2005, je způsoben rostoucí minimální mzdou při progresivním zdanění a odčitatelné položce na poplatníka. V roce 2006 nastal prudký pokles, tento pokles lze odůvodnit změnou odčitatelné položky (na poplatníka) na slevu na dani. Pokles na nulovou hodnotu daně, tedy efektivní sazby daně, byl zapříčiněn přechodem z progresivní na lineární sazbu daně.

I toto srovnání naznačuje, že lineární sazba daně je pro poplatníka menší daňovou zátěží než při progresivní sazbě daně.

4.4.2 Skutečné daňové zatížení při průměrné mzdě

Průměrné mzdy počítá Český statistický úřad z měsíčních hrubých mezd, které zahrnují základní mzdy, platy, náhrady za pracovní pohotovost, příplatky a doplatky ke mzdě, odměny, prémie a jiné složky mzdy a platu, které byly v daném měsíci zúčtovány zaměstnanci zaměstnavatelem.

Obr. 4.9 Vývoj zatížení při průměrné mzdě

Zdroj: Autor; zpracování vlastní

Na obrázku 4.9 je znázorněn vývoj skutečného zatížení při průměrné mzdě v jednotlivých letech. Trend je do roku 2006 mírně rostoucí. V roce 2006 byly odčitatelné položky nahrazeny slevou na dani, proto je faktické zatížení nižší. Dále je trend rostoucí. Jedním z důvodů, proč je trend rostoucí je také ten, že výše průměrné mzdy stoupá rychleji než slevy na dani, tím pádem je i odváděná daň vyšší. Takový průběh je zcela logický a známe jen to, že čím vyšší je mzda, tím vyšší je daň. Tento vývoj je i sociálně spravedlivý. Tedy poplatníci s vyššími příjmy odvádějí vyšší daň a nemusí při tom být zdaněni

progresivně. U progresivního zdanění je růst prudší, což může působit pro poplatníky demotivačně už jen z důvodu, že na první pohled je viditelná vyšší sazba daně.

4.5 Budoucí předpoklad daňového zatížení

Daňová reforma předpokládá zrušení superhrubé mzdy a zvýšení daňové sazby na 19 %, tedy nárůst oproti předchozím rokům o čtyři procentní body a zvýšení sazby pojistného na zdravotní pojištění o dva procentní body, tedy na 6,5 %. Otázka nastává, jak se změní skutečné daňové zatížení.

Reforma předpokládá že se základ daně bude stanovovat z hrubé mzdy, nikoliv ze mzdy zvýšené o pojistné placené zaměstnavatelem. Tímto krokem by se daňové zatížení snížilo. Snížení zátěže by znamenalo snížení příjmů do státního rozpočtu. Takovýto krok by byl kompenzován zvýšením daňové sazby na 19 %.

Jako příklad lze použít hrubou mzdu ve výši 20 000 Kč. Před změnami by daň činila 1 950 Kč, po změnách 1 730 Kč. Efektivní daňová sazba po změnách by tedy činila 8,7 % a před změnami 9,8%, což je pokles o 1,1 procentní bod.

Pokud ale budeme uvažovat i o pojistném, které u zdravotního pojištění vzroste na 6,5 %, bude efektivní zdanění vyšší. U mzdy po změnách by činilo efektivní zdanění 21,65 % a u mzdy před změnami 20,75 %, tudíž by celková daňová zátěž vzrostla o 0,9 procentních bodů.

5 Závěr

Znalost daně, která se dotýká více či méně všech občanů, je až nezbytná. Každý pracující občan odvádí daně a je vhodné, aby o nich měl přehled. Daňové srovnání v jednotlivých letech je dobré pro uvědomění si opravdového daňového zatížení a pro vhodné nastavení budoucího vývoje tohoto zatížení.

Cílem této práce byla komparace efektivní a statutární daně v jednotlivých letech od roku 1993, tedy vzniku České republiky, budoucího předpokladu a zjištěním faktorů ovlivňující výši efektivní daně v jednotlivých letech. Jedním z dílčích cílů se také nabízelo porovnání daňové zátěže při progresivním zdaněním a daňové zátěže při zdaněním lineárním.

V jednotlivých letech lze sledovat snahu o zjednodušení výpočtu. U progresivního zdanění byly změny v postupném rozšiřování jednotlivých daňových pásem a zároveň snižování nejvyšších daňových sazeb, respektive zrušení nejvyšších sazeb.

Zjednodušení se čekalo i u zavedení jednotné daňové sazby. Zůstává otázkou, jestli se výpočet zjednodušil se zavedením tzv. „superhrubé“ mzdy. S jistotou lze říci, že při zavedení tohoto nového základu daně je zjištění skutečného daňového zatížení obtížnější.

Při porovnání dvou typů zdanění, již zmíněného progresivního a lineárního zdanění, lze sledovat, že u progresivního zdanění je zatížení poplatníka vyšší a s vyšší mzdou zatížení stoupá. U lineárního zdanění je růst samozřejmě také, ale není tak intenzivní. Jedním z důvodů je zcela jistě jediná sazba daně. Takové zdanění může vést k větší motivaci poplatníka.

U minimální mzdy je efektivní sazba daně od zavedení lineárního zdanění nulová. Takový jev nemůžeme u všech let s progresivní sazbou sledovat. U minimální mzdy je co nejnižší zatížení žádáno a to aby poplatník už s tak nízkou mzdou nebyl zatěžován vysokou daní, která by v tomto případě byla velice demotivující. Naopak pro poplatníky s vyšším příjmem není až tak obtížné daně platit.

U průměrné mzdy se efektivní daňová sazba v konečných letech 2012 až 2014 ustálila na 11,9 %, což je oproti dani statutární platné v daných letech rozdíl až 3,1 procentních bodů. Nesmíme však zapomínat, že u efektivní sazby daně není počítáno s odvodem pojistného na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění. U ukazatele který s pojistným počítá, je efektivní zdanění čítající 22,9 %. Při výši mzdy poplatníka na úrovni průměrné mzdy za rok 2014, odvede poplatník celých 22,9 % své hrubé mzdy.

Důvodem takového procenta není jen pojistné, ale také způsob odvodu daně ze superhrubé mzdy. Faktory snižující daňovou zátěž jsou odčitatelné položky, respektive slevy na dani. Ty se v průběhu let měnily, rostly.

Hlavním cílem bylo tedy zjistit skutečné daňové zatížení. Tento cíl byl podrobně rozebrán a názorně ukázán jak na několika příkladech, tak porovnán procentuálně a naznačen v grafech a tabulkách.

Seznam použité literatury

Knihy

KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňové teorie a politika*. 5.vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 276 s. ISBN 978-80-7357-574-8.

LÁCHOVÁ, L, VANČUROVÁ, A. *Daňový systém ČR 2010*. Praha: VOX 2010, 356 s. ISBN 978-80-86324-86-9

MUSGRAVE, Richard a Peggy MUSGRAVEOVÁ. *Veřejné finance v teorii a praxi*. 1.vyd. Praha: Management Press, a.s., 1994. 563 s. ISBN 80-85603-76-4.

PELECH, Petr a Vladimír PELC. *Daně z příjmu: s komentářem 2013*. 13. Vyd. Olomouc: ANAG, 2013. 1056 s. ISBN 978-80-7263-784-3

ŠIROKÝ, Jan a kol. *Daňové teorie. S praktickou aplikací*. 2. vydání Praha: C. H. Beck, 2008, 301 s. ISBN 978-80-7400-005-8.

Elektronické zdroje

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnanců v národním hospodářství podle ekonomických činností 1993-2013. [online] CZSO. 15.4.2014. Dostupné z http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr_od_roku_1989#05

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Vývoj minimální mzdy od jejího zavedení v roce 1991. [online] CZSO. 15.4.2014. Dostupné z http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr_od_roku_1989#05

DUŠEK, L., KALÍŠKOVÁ, K., MÜNICH, D., Co by od roku 2015 přinesla již schválená reforma. [online] 3.10.2013. Dostupné z http://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_7_2013.pdf

ZAPLETAL, Jan. Rovná daň-Flat tax. [online] 28.2.2006 Dostupné z: <http://www.rovnadan.unas.cz/>

GOLA, Petr. Solidární daň v roce 2013. Finance.cz [online]. 26.11.2012. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/371902-solidarni-dan-v-roce-2013/>

Zákony

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů

Seznam zkratek

Atd	A tak dále
Č	Číslo
DPFO	Daň z příjmu fyzických osob
DPH	Daň z přidané hodnoty
DPPO	Daň z příjmu právnických osob
ESD	Efektivní sazba daně
EZ	Efektivní zdanění
FO	Fyzická osoba
HM	Hrubá mzda
Kč	Krouna česká
Ks	Kus
Obr	Obrázek
Sb	Sbírky
Tab	Tabulka
Tj	To je
Tzn	To znamená
VD	Výsledná daň
ZTP	Zvlášť těžké postižení

Seznam tabulek

Tab. 3.1.1 Sazby daně pro rok 1993 až 1995	20
Tab. 3.1.2 Efektivní daň v roce 1993	22
Tab. 3.1.3 Efektivní daň v roce 1994	22
Tab. 3.1.4 Efektivní daň v roce 1995	23
Tab. 3.2.1 Odčitatelné položky za rok 1996 až 2000	24
Tab. 3.2.2 Odčitatelné měsíční položky za rok 1996-2000.....	24
Tab. 3.2.3 Sazby daně pro rok 1996.....	25
Tab. 3.2.4 Efektivní daň v roce 1996	25
Tab. 3.2.5 Sazby daně pro rok 1997.....	26
Tab. 3.2.6 Efektivní daň v roce 1997	26
Tab. 3.2.7 Sazby daně v roce 1998	27
Tab. 3.2.8 Efektivní daň v roce 1998	27
Tab. 3.2.9 Sazby daně pro rok 1999.....	28
Tab. 3.2.9.1 Sazby daně pro rok 2000.....	28
Tab. 3.2.9.2 Efektivní daň v roce 1999	28
Tab. 3.2.9.3 Efektivní daň v roce 2000	29
Tab. 3.3.1 Sazby daně pro rok 2001 až 2005	31
Tab. 3.3.2 Efektivní daň pro roky 2001 až 2005.....	31
Tab. 3.4.1 Sazby daně pro rok 2006 a 2007	33
Tab. 3.4.2 Efektivní daň pro rok 2006	34
Tab. 3.4.3 Efektivní daň pro rok 2007	34
Tab. 3.5.1 Efektivní daň v roce 2008 až 2013.....	38
Tab. 3.5.2 Efektivní daň v roce 2008 až 2013 při stejné hrubé mzdě	38
Tab. 4.1 Efektivní sazba daně v roce 2007 a 2008.....	40
Tab. 4.2 Efektivní sazba daně v roce 2007 a 2008.....	41
Tab. 4.3 Efektivní sazba daně v roce 2007 a 2008.....	41
Tab. 4.4 Efektivní zdanění v roce 2007 a 2008.....	41
Tab. 4.6. Efektivní zdanění a efektivní sazba daně v letech 2005 a 2006.....	42

Seznam obrázků

Obr. 2.1 Členění daní	11
Obr. 2.2 Členění sazeb daní	14
Obr. 4.5 Vývoj sazeb daní 1993-2007.....	42
Obr. 4.7 Vývoj zatížení v letech 2008-14	43
Obr. 4.8 Vývoj zatížení při min. mzdě	44
Obr. 4.9 Vývoj zatížení při průměrné mzdě	45

Seznam vzorců

Vzorec 2.3.....	15
Vzorec 2.4.....	15